

MAT Á ÁHRIFUM LAGASETNINGAR*

– sbr. samþykkt ríkisstjórnar frá 10. mars 2017

*umfjöllun um einstök efnisatriði misjafnlega ítarleg, eftir umfangi máls og eðli

Málsheiti og nr.	Frumvarp til laga um breytingu á lögum um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afrétta, nr. 58/1998.
Ráðuneyti	Forsætisráðuneyti.
Stig mats	☒ Frummat, sbr. 1. gr. ☐ Endanlegt mat, sbr. 10. gr.
Dags.	27. júní 2019.

A. Greining og mat á fjárhagslegum áhrifabáttum fyrir ríkið

1. Áætluð fjárhagsáhrif fyrir ríkið vegna helstu breytinga og ráðstafana sem felast í fyrirhugaðri lagasetningu, þar sem tilgreindir eru sérstaklega áhrifabættir á fjárhag ríkissjóðs

- a) Hvaða fjárhagsgreining, rekstraráætlanir, reiknilíkön eða önnur áætlanagerð hefur farið fram við undirbúning fjárhagsmatsins?

Lagt hefur verið mat á verðmæti þeirra samninga sem í gildi eru milli nýtingaraðila lands og landsréttinda samkvæmt samningum um námur og nýtingu annarra jarðefna og ríkisins. Þeir eru tveir talsins: samningur við Björgun ehf. um nýtingu á námu í Lambafelli í Ölfushreppi og loks samningur við Novozyme A/S um réttinn til að nýta örverur sem safnað var í þjóðlendu í Rangárþingi ytra.

Er verðmæti þessara samninga tæpar 30 milljón króna árlega næstu 10 árin.

Þá er áætlun óbyggðanefndar um starfslok nefndarinnar að finna í fjármálaáætlun og byggist á þeirri forsendu að þær lagabreytingar sem lagðar eru til í áformaskjali varðandi málsmeðferð nefndarinnar verði að veruleika.

- b) Helstu forsendur sem áætlunir byggja á og næmni niðurstaðna fyrir frávikum.

Varðandi gildandi samninga um nýtingu lands og landsréttinda byggist áætlun um verðmæti samninganna á mati á því hversu mikið magn efnis er áætlað að taka úr þeim námum sem um ræðir og hvaða tekjur líklegt er að falli til vegna réttinda af nýtingu örvera í þjóðlendu.

- c) Eru fjárhagsáhrif tímabundin eða varanleg?

Fjárhagsáhrifin eru varanleg varðandi yfirfærslu á leyfisveitingum til að nýta námur og önnur jarðefni til sveitarfélaga, en tímabundin vegna starfa óbyggðanefndar, þar sem í fjármálaáætlun er miðað við starfslok nefndarinnar árið 2024.

- d) Skorður sem eru settar fyrir útgjöldum og hvatar sem geta haft áhrif á útgjaldaþróun.

- e) Aðskilin umfjöllun um brúttóáhrif á tekjuhlið og gjaldahlið en einnig tilgreind nettóáhrif á afkomu.

2. Tekjubreytingar

Unnið er að því að reikna heildarverðmæti þeirra samninga um nýtingu lands og landsréttinda sem í gildi eru í þjóðlendum vegna nýtingar náma og annarra jarðefna. Ljóst er þó að um er að ræða neikvæða tekjubreytingu fyrir ríkissjóð sem nemur þeirri upphæð.

Búast má við að ríkið verði af frekari tekjum vegna hugsanlegrar nýtingar náma og annarra jarðefna sem sveitarfélög munu veita leyfi fyrir í framtíðinni á grundvelli þeirrar lagabreytingar sem lögð er til.

3. Útgjaldabreytingar

Fyrirhugaðar lagabreytingar sem lúta að málsmeðferðarreglum óbyggðanefndar eru til þess fallnar að tryggja að kostnaðaráætlun vegna starfa nefndarinnar skv. fjármálaáætlun standist og að ekki komi til útgjaldaaukningar vegna málsmeðferðar sem tengist eyjum, hólum og skerjum sem fyrirsjáanleg er að óbreyttum lögum.

4. Eignabreytingar

Þjóðlendur eru stofnaðar í fasteignaskrá og fá landnúmer. Í framhaldinu eru þær metnar til fasteignamats og þar með eignfærðar í bókhald ríkisins. Fyrirhugaðar lagabreytingar hafa ekki áhrif á það fyrirkomulag.

5. Aðrir áhrifapættir varðandi ríkisfjármál

- a) Samræmi við viðmið og sjónarmið um fyrirkomulag á útgjaldastýringu og umbúnað í fjárlögum
- b) Samræmi við viðmið um framsetningu fjárlaga og reikningshaldslegan grundvöll samkvæmt lögum um opinber fjármál
- c) Uppbygging skattkerfis og tekjuöflunar ríkissjóðs
- d) Forsendur og umbúnaður þjónustugjalda – lagakröfur
- e) Rekstrarform ríkisstarfsemi
- f) Opinber innkaup og útboð

g) Eignaumsýsla ríkisins.

Lagt er til að umsýsla með eignarráðum ríkisins sem felast í námuréttindum og réttinum til að nýta önnur jarðefni innan þjóðlendna færist til sveitarfélaga og verði þannig með sama hætti og flest önnur eignaumsýsla innan þjóðlendna, sem í dag er í höndum sveitarfélaga, enda þótt eignarhaldið sé áfram óbreytt hjá ríkinu og að leita þurfi samþykkis ríkisins fyrir slíkri nýtingu hvort sem hún eigi að vara lengur eða skemur en í tólf mánuði.

- h) Réttindi og skyldur ríkisstarfsmanna
- i) Ríkisstyrkir og ívilnanir, þ.m.t. samræmi við reglur ESA, sbr. 61. gr. EES-samningsins. Ath. tilkynningarskyldu með tveggja mánaða fyrirvara.

B. Samræmi við útgjaldaramma og fimm ára fjármálaáætlun – fjármögnun

1. Hefur verið gert ráð fyrir þeim fjárhagsáhrifum á málaflokk sem leiða kunna af samþykkt frumvarpsins:

- a) í gildandi fjárlögum.
Nei.
- b) í fjárlagafrumvarpi komandi árs.
Nei.
- c) í fimm ára fjármálaáætlun ríkisstjórnarinnar

Í fjármálaáætlun eru fjárveitingar til óbyggðanefndar áætlaðar og byggjast þær á þeirri forsendu að málsmeðferð nefndarinnar varðandi eyjar, hólma og sker verði einfölduð.

2. Hafi ekki þegar verið gert ráð fyrir útgjöldum við verkefni, hvernig er þá ætlunin að finna þeim stað innan útgjaldaramma málaflokks t.d. með tilfærslu fjármuna eða með því að draga úr öðrum útgjöldum?

Ef ekki er gerð breyting á málsmeðferðarreglum óbyggðanefndar varðandi eyjar, hólma og sker má búast við að starfslok nefndarinnar dragist sem mun hafa í för með sér útgjaldaauka sem

ekki hefur verið gert ráð fyrir og ekki unnt að draga úr öðrum útgjöldum nefndarinnar á móti þeim kostnaðarauka. 3. Tengist einhver ný eða aukin tekjuöflun verkefninu? Nei.
C. Efnahagsáhrif – áhrif á atvinnulíf, vinnumarkað og samkeppni 1. Hagræn áhrif á heildareftirspurn og einstaka markaði – hagstjórnarsjónarmið 2. Áhrif á fyrirtækjaeftirlit og reglubyrði, hversu mörg fyrirtæki verða fyrir áhrifum og hvers konar fyrirtæki? Einföldun laga eða stjórnsýslu? Leitað umsagnar ráðgjafarnefndar um opinberar eftirlitsreglur? Sbr. lög nr. 27/1999. – Sjá leiðarvísinn „Grunnmat á eftirlitsreglum“ 3. Samkeppnisskilyrði a) Líkur á því að fjöldi fyrirtækja á markaði takmarkist með beinum hætti vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin felur í sér einhvers konar einkarétt, leyfiskerfi eða kvóta) b) Líkur á því að fyrirtækjum á markaði fækki með óbeinum hætti vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin felur í sér aukinn kostnað við inngöngu á markað eða tekur aðeins til hluta starfandi fyrirtækja) c) Takmarkanir á möguleikum fyrirtækja til þess að mæta samkeppni vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin hefur áhrif á verð fyrirtækja eða eðli vörunnar t.d. staðlar eða ef aðgerðin takmarkar sölusvæði, svigrúm til að auglýsa eða til að ákveða hvernig vara er framleidd) d) Takmarkanir á frumkvæði fyrirtækja til að stunda samkeppni með virkum hætti vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin felur í sér að fyrirtæki verði undanþegin samkeppnislögum eða ef fyrirtæki bera skyldu eða eru hvött til að skipta með sér hvers konar viðskiptalegum upplýsingum)
D. Önnur áhrif 1. Áhrif á fjárhag sveitarfélaga, sbr. 129. gr. sveitarstjórnarlaga, nr. 138/2011 Flutningar á leyfisveitingum og gjaldtökuheimildum vegna nýtingar náma og annarra jarðefna innan þjóðlendna til sveitarfélaga mun auka tekjumöguleika þeirra. 2. Áhrif á frelsi til að veita þjónustu (með eða án staðfestu á Íslandi) – Ath. tilkynningarskyldu til ESA með fjögurra mánaða fyrirvara, sbr. 1. og 2. gr. reglugerðar nr. 666/2011 3. Áhrif á tæknilegar reglur um vöru og fjarþjónustu, sbr. lög nr. 57/2000 – Ath. tilkynningarskyldu til ESA með þriggja mánaða fyrirvara, sbr. 1. og 2. gr. reglugerðar nr. 666/2011 4. Áhrif á byggðalög Flutningur á leyfisveitingum vegna nýtingar náma og annarra jarðefna til sveitarfélaga er til þess fallinn að skapa meiri sátt um slíka nýtingu innan þjóðlendna meðal íbúa í byggðarlögum þar sem slík nýting fer fram. 5. Áhrif á frjáls félagasamtök 6. Áhrif á jafnrétti kynjanna – Sjá leiðarvísi fyrir mat á jafnréttisáhrifum 7. Áhrif á lýðheilsu 8. Áhrif á menntun, nýsköpun og rannsóknir 9. Áhrif á möguleika einstaklinga og fyrirtækja til að eiga samskipti þvert á norræn landamæri

10. Áhrif á stjórnsýslu, s.s. hvort ráðuneyti og stofnanir eru í stakk búin til að taka við verkefni 11. Áhrif á stöðu tiltekinna þjóðfélags hópa, s.s. aldurshópa, tekjuhópa, mismunandi fjölskyldugerðir, launþega/sjálfstætt starfandi/utan vinnumarkaðar 12. Áhrif á umhverfi og sjálfbæra þróun Flutningur á leyfisveitingum vegna nýtingar á námum og öðrum jarðefnum er líklegur til að tryggja að umhverfi sé ekki raskað meira en þörf krefur og eingöngu á stöðum sem eru í sátt við íbúa viðkomandi svæðis. Auk þess mun áfram þurfa samþykki ráðuneytisins fyrir allri slíkri nýtingu sem er til þess fallið að skapa jafnvægi og samræmi varðandi það hvar ríki og sveitarfélög telja í sameiningu að slíkri nýtingu sé vel fyrir komið m.t.t. umhverfis.
E. Niðurstaða mats – með vísun í fylgiskjöl ef við á
1. Samandregin niðurstaða fjárhagsáhrifa fyrir ríkissjóð – heildarútkoma varðandi tekjur, gjöld, afkomu og efnahag Miðað við gildandi samninga eru fjárhagsáhrif fyrir ríkissjóð neikvæð sem nemur tæpum 30 milljónum króna árlega næstu 10 árin. 2. Önnur áhrif en bein fjárhagsáhrif, álitamál eða fyrirvarar sem ástæða þykir til að vekja athygli á 3. Samfélagslegur ávinningur veginn á móti kostnaði og fyrirhöfn (ekki gerð krafa um tölulegt mat) Líklegt er að með því að færa leyfisveitingar fyrir nýtingu náma og annarra jarðefna til sveitarfélaga skapist meiri friður og sátt í nærumhverfi viðkomandi nýtingar. Jafnframt er líklegt að það muni tryggja enn frekar vernd umhverfis með aðkomu ríkisins og sveitarfélaga að ákvörðunum um staðsetningu og umfang slíkrar nýtingar. Slíkt verður að teljast verulegur samfélagslegur ávinningur sem vegur meira en tapaðar tekjur ríkissjóðs af slíkri nýtingu.
F. Til útfyllingar vegna endanlegs mats – breytingar frá frummati
1. Voru áform um lagasetninguna ásamt frummati á áhrifum kynnt fyrir FJR? 2. Eru helstu efnisatriði frumvarpsins óbreytt/lítið breytt frá þeim tíma? 3. Ef gerðar hafa verið breytingar umfram það, sbr. það frummat á áhrifum frumvarpsins sem áður var kynnt, hverjar eru þær og hver eru fjárhagsáhrifin?